

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.7031.4.2016.MM

Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 Warszawa

pragnę podziękować uprzejmie Pani Minister za odpowiedź z 13 września 2016 r. (znak: DKO-WEK.4041.76.2016.AK) udzieloną w sprawie o numerze VII.7031.4.2016.MM. Po zapoznaniu się z treścią pisma Pani Minister uznałem jednak, że nie wszystkie wątpliwości zostały wyjaśnione, w związku z czym pozwalam sobie zwrócić się ponownie z prośbą o dalsze wyjaśnienia.

Nie kwestionuję wskazanej w piśmie z 13 września 2016 r. ogólnej zasady, że na egzaminie maturalnym na poziomie podstawowym zdawane są jedynie przedmioty obowiązkowe. Niewątpliwie rozwiązanie polegające na przeprowadzaniu egzaminów z przedmiotów dodatkowych wyłącznie na poziomie rozszerzonym należy oceniać jako korzystne. Wymaga ono bowiem od maturzystów specjalizacji i wykazania się umiejętnościami mającymi istotne znaczenie podczas rekrutacji na uczelnie wyższe. Zapoznałem się również z treścią uchwały Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich z 6 maja 2011 r. popierającą takie rozwiązanie. Należy jednak zwrócić uwagę, że pojęcie *język obcy nowożytny* obejmuje w praktyce grupę 6 przedmiotów (język obcy nowożytny: angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski i włoski), z których możliwe jest zdawanie egzaminu maturalnego. Mając na uwadze autonomię uczelni obejmującą swobodę określania kryteriów rekrutacji oraz fakt, że część maturzystów ubiega

się o miejsce na uczelniach zagranicznych, należy wskazać, że niektórzy uczniowie, aby spełnić wymagania rekrutacyjne, zdają egzamin z więcej niż jednego języka obcego. Za naturalne w mojej ocenie należy uznać, że na tym etapie edukacji uczeń zdający egzamin maturalny z dwóch lub więcej języków obcych może być na różnym poziomie zaawansowania z każdego z tych języków. Obowiązujące przepisy pozwalają na zdawanie języka obcego na poziomie podstawowym jedynie jako przedmiotu obowiązkowego, od którego uzależniony jest pozytywny wynik całego egzaminu maturalnego. Zdawanie danego języka jako przedmiotu obowiązkowego wiąże się także z koniecznością przystąpienia do egzaminu ustnego, który jest przeprowadzany bez określenia poziomu. W przypadku egzaminu z języka obcego – zdawanego jako przedmiot dodatkowy – część ustna egzaminu ma charakter fakultatywny. Uczeń zdający egzamin z jednego języka na poziomie rozszerzonym powinien mieć więc możliwość podejścia do egzaminu z drugiego języka na poziomie podstawowym. Pragnę zwrócić uprzejmie uwagę Pani Minister, że we wskazanej wyżej opinii KRASP dokonano jedynie pozytywnej oceny zasady przeprowadzania egzaminu maturalnego z przedmiotów dodatkowych na poziomie rozszerzonym. Opinia ta nie zawiera jednak uwag odnoszących się wprost do egzaminu z języka obcego nowożytnego. **W mojej opinii zasadne wydaje się objęcie egzaminu z tego przedmiotu wyjątkiem od tej ogólnej reguły i umożliwienie zdawania dodatkowego egzaminu z języka obcego również na poziomie podstawowym.**

Odnosząc się do przedstawionych w piśmie z 13 września 2016 r. wyjaśnień dotyczących sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej, pragnę podkreślić, że nie kwestionuję faktu, iż pojęcie tekstu kultury ma charakter szeroki. Niewątpliwie obowiązująca podstawa programowa z języka polskiego stara się uwzględnić wielość tekstów kultury, z którymi styka się odbiorca w świecie współczesnym. Nie zmienia to jednak faktu, że twórcy podstawy programowej położyli nacisk przede wszystkim na zaznajomienie uczniów z tekstami literackimi. W części poświęconej tekstom kultury wskazano, że uczniowie mają poznać nie mniej niż 13 pozycji książkowych spośród wymienionych w podstawie programowej. Jedynie w punkcie dotyczącym „innych tekstów” wskazano na wybrane filmy polskich reżyserów jako element podstawy realizowanej na

poziomie podstawowym¹. Część podstawy programowej dotycząca odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji odnosi się przede wszystkim do umiejętności odczytywania tekstów literackich, takich jak np. rozróżnianie tekstów publicystycznych, czy rozpoznawanie ironii w tekście². Mając to na uwadze należy uznać, że podstawa programowa z języka polskiego jest ukierunkowana na rozwijanie przede wszystkim umiejętności odczytywania tekstów literackich, co jest nie bez znaczenia w kontekście późniejszego egzaminu maturalnego. Należy również podkreślić, że odczytywanie innych tekstów kultury wymaga odmiennych, specyficznych kompetencji. Pragnę zwrócić uwagę, że w swym wystąpieniu z 11 lipca 2016 r. nie kwestionowałem istnienia 3 typów zadań na egzaminie ustnym z języka polskiego, a jedynie losowy charakter egzaminu, wynikający z faktu, że uczniowie odpowiadają na pytanie tylko jednego typu. Moje wątpliwości budzi to, czy ocena zadań opartych na różnych tekstach kultury może być dokonywana w oparciu o te same kryteria. Należałoby rozważyć, czy ustny egzamin maturalny z języka polskiego – z uwagi na swoje istotne znaczenie w procesie edukacji – nie powinien składać się z większej ilości zadań i tym samym stwarzać uczniowi możliwość pełniejszego wykazania się zdobytą wiedzą.

Zgodzić należy się ze stwierdzeniem, iż brak jest prawnych przeciwwskazań do udzielenia uczniowi zdającemu ustny egzamin maturalny szczegółowych informacji dotyczących uzyskanych przez niego punktów. Niemniej jednak praktyka działań komisji egzaminacyjnych w tym zakresie powinna być monitorowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Pragnę zwrócić uwagę, że w *Informacji o sposobie organizacji i przeprowadzenia egzaminu maturalnego w „nowej” formule obowiązującej w roku szkolnym 2016/2017* wskazano jedynie, że po przeprowadzeniu egzaminu dla grupy 5 zdających, **zespół przedmiotowy ustala liczbę punktów przyznanych każdemu zdającemu oraz przekazuje tę informację zdającym**. Nie wskazano natomiast na konieczność udostępnienia uczniom do wglądu protokołów zawierających informację o szczegółowej punktacji lub na konieczność ustnego podania takiej informacji³. Biorąc pod uwagę, że wskazana *Informacja* stanowi istotne źródło praktyk egzaminacyjnych, zasadne

¹ Podstawa programowa z komentarzami, t. 2, *Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, s. 49-52.

² *Ibidem*, s. 43-49.

³ *Informacja o sposobie organizacji i przeprowadzenia egzaminu maturalnego w „nowej” formule obowiązującej w roku szkolnym 2016/2017*, s. 27.

byłoby zawarcie w niej odpowiednich zapisów dotyczących przekazywania maturzystom kompleksowej informacji o uzyskanej przez nich liczbie punktów obejmującej także punkty częściowe.

Pragnę zwrócić uprzejmie uwagę, że postulat wprowadzania możliwości odwołania od wyniku egzaminu maturalnego był podnoszony przez Rzecznika Praw Obywatelskich od dawna, na co zwracałem uwagę m.in. w wystąpieniu do Minister Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 2016 r. (znak pisma: VII.7031.36.2015.GZ). Problem całkowitego braku możliwości odwołania od egzaminu maturalnego jest niezwykle istotny, o czym świadczą liczne skargi wpływające do Rzecznika, coroczne doniesienia medialne, czy oddolne działania obywatelskie, których przykładem jest strona internetowa: www.odwolanieodmatury.pl. Dlatego za niezwykle ważną z punktu widzenia praw i wolności obywateli należy uznać ustawę z dnia 23 czerwca 2016 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1010), która wprowadza możliwość odwołania się od pisemnego wyniku matury do Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego. W mojej ocenie brak jest powodów wyłączenia możliwości odwołania się w przypadku egzaminów ustnych zdawanych przede wszystkim z języka polskiego i języka obcego. Za wprowadzeniem prawa do odwołania się od wyników z tych egzaminów przemawiają bowiem te same przesłanki, które przyświecały ustawodawcy przy uchwalaniu ustawy z 23 czerwca 2016 r. Egzamin ustny jest istotną częścią egzaminu maturalnego, a jego wynik również może mieć istotne znaczenie z punktu widzenia rekrutacji na uczelnie wyższe. Ze zrozumieniem traktuję informację, że wprowadzenie mechanizmu odwołania od wyników z egzaminu ustnego wiązałoby się z koniecznością nagrywania tego egzaminu i podjęcia działań legislacyjnych dotyczących m.in. ochrony danych osobowych. Nie może to jednak uzasadniać zaniechania podjęcia określonych działań przez ustawodawcę.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.